

Szaknyelvi nyelvhasználat és kommentelés

Egy internetes szakmai honlap cikkeinek és fórumszövegeinek szemantikai-pragmatikai jellemzői

Sólyom Réka

KRE Magyar Nyelvtudományi Tanszék

Összefoglaló

A tanulmány egy internetes szakmai honlap, a *Menedzsment Fórum* (<http://mfor.hu>) néhány cikkének és a cikkekhez kapcsolódó fórumszöveg-bejegyzéseknek szemantikai-pragmatikai jellemzőit elemzi funkcionális-kognitív keretben. Az elemzések célja azoknak a jelentés- és megértésszervező elveknek a feltárása, amelyek a különféle témájú cikkekben és kommentekben érvényesülnek. Jelen vizsgálat néhány önkényesen kiválasztott idézet elemzésével bemutatja, hogy a fogalmi metaforák és metonímiák, alakzatok, illetve a fogalmi integráció megjelenése a szövegekben nagymértékben segíti a megértési, befogadási folyamatokat. Az elemzések során sor kerül egy- és kétoldalú hálózatként megjelenő szavak, kifejezések elemzésére, valamint egy többoldalú hálózatként megjeleníthető, bonyolultabb felépítésű kifejezés (*digitális kőkorszak*) szemantikai-pragmatikai jellemzőinek bemutatására és grafikus ábrázolására a fogalmi integráció keretében.

Kulcsszavak: szakmai honlap, fórumszöveg, komment, funkcionális-kognitív keret, fogalmi metafora, fogalmi metonímia, fogalmi integráció, ironia

1. Bevezetés

Jelen tanulmány egy meghatározott szakmai témákkal (amelyek például a „Energia”, „HR”, „Logisztika”, „Tőzsde”, „Vállalatvezetés” kategóriákban olvashatók) foglalkozó internetes honlap, a *Menedzsment Fórum* (<http://mfor.hu>) 2009 és 2015 között keletkezett néhány bejegyzésének szemantikai-pragmatikai jellemzőit vizsgálja. Fontos hangsúlyozni, hogy az elemzések az idézett honlapnak nem az összes, a megadott időszakban létrejött bejegyzését vizsgálják, hanem – a jelen kutatás keretein belüli lehetőségekből fakadóan – néhány jellemző példát ragadnak ki és mutatnak be részletesen.

Az internetes felületeken keletkező szövegek elemzéséről általánosságban elmondható, hogy ezek a szövegek több okból is alkalmasnak bizonyulhatnak az elemzendő jellemzők vizsgálatára: fontos kiemelni, hogy – a közvetítő közegből és az internet adta lehetőségekből fakadóan – a honlapokon megjelenő cikkekhez, hírekhez sok esetben, így a *Menedzsment Fórum* esetében is gyors befogadói reakciókra van lehetőség. Az olvasók fórumokon, fórumszöveg-bejegyzésekben, kommentekben oszthatják meg véleményüket, kritikájukat, kérdéseiket, amelyekre a vizsgált honlapon gyakran választ is kapnak a kommentelt cikk szerzőjétől vagy a

fórumot olvasó többi felhasználótól. A kommentelési lehetőségekből, az így kialakuló kommunikáció körköröségéből fakadóan sok esetben az „írott-beszélt” szöveg-típushoz (Bódi 1998: 186) hasonló párbeszéd alakul ki. Másik haszna az internetes szövegek vizsgálatának, hogy jól adatolhatók, valamint a megfelelő elérési útvonalra kattintva bármikor gyorsan visszakereshetők. Ennek a visszakereshetőségnek a következtében nyomon lehet követni azokat a bejegyzéseket is, amelyek újabban keletkeztek.

Ezeknek a lehetőségeknek köszönhetően elmondható az internetes honlapokról, illetve a fórumszövegekről és blogbejegyzésekről, hogy jó korpusznak bizonyulhatnak szemantikai és pragmatikai vizsgálódásokra (is) (vö. Dér 2004).

Jelen tanulmánynak az említett honlap vizsgálatával több célja van: 1) kiválasztott szövegek (cikkek, címek, kapcsolódó bejegyzések) elemzésével feltárja azokat a jelentésszervező elveket, amelyek lehetőséget biztosítanak a hozzászólók és általában az olvasók (szakemberek és nem szakemberek) számára a szakmai témakörökhöz tartozó terminusok, kifejezések, szövegek megértéséhez; 2) az 1) célhoz kapcsolódóan fontosnak tűnik annak nyomon követése, hogy a cikkekben feltárt jelentésszervező elvek megjelennek, ha tetszik, „továbbélnék”-e a cikkekhez kapcsolódó bejegyzésekben (tehát pl. egy fogalmi metafora megjelenése milyen további, az adott fogalmi metafora szemantikai hálójába illeszkedő metaforikus nyelvi kifejezések megjelenésére ad lehetőséget); 3) további lehetőségként a tanulmány bemutatja egy kifejezés lehetséges grafikus ábrázolását a Fauconnier–Turner-féle fogalmi integrációs modell (blendingelmélet, Fauconnier–Turner 1998a; 1998b; 2003; 2009) keretében (vö. pl. Súlyom 2014).

Az elemzések hipotéziseként a következő feltevés fogalmazható meg: szaknyelvi szövegekben sok olyan jelentésszervező elv működik, amelyek segítséget nyújthatnak a megértésben az olvasók és a kommentelők számára is, legyenek akár szakemberek, akár „laikusok” (vö. pl. Domonkosi 1999; Hámori 2012; Súlyom 2012: 263–299; Szili 2004: 39–64; Temmerman 2002; 2007). A jelentéskonstruálást segítő folyamatok közül jelen írás elsősorban a szemantikai és pragmatikai jellemzőkre fókuszál, bemutatva néhány, a választott korpuszból származó, releváns példát.

A tanulmány a Károli Gáspár Református Egyetem BTK-n 2015. május 29-én rendezett *Pragmatikai Kerekasztal V.* című rendezvényen elhangzott előadás alapján készült.

2. Előzmények

A most bemutatandó elemzések alapját olyan vizsgálódások adják, amelyeket az elmúlt években a mai magyar nyelvben megjelenő neologizmusokkal kapcsolatban, elsősorban a neologizmusok szemantikai szerkezetéhez kapcsolódóan végeztem funkcionális-kognitív keretben (l. pl. Súlyom 2012; 2014). Meg kell említeni, hogy az ilyen jellegű elemzések esetében nagy segítséget nyújtanak a bizonyos időközönként adatközlők több, életkori szempontból különböző csoportjában (pl. általános és középiskolások, egyetemi hallgatók, felnőttek) felvett kérdőíves vizsgálatok.

A kérdőívekből származó adatokon kívül szintén segíthetnek azok a megbeszélések, elemzések, amelyeket a Károli Gáspár Református Egyetemen tartott szemináriumokon (elsősorban az MA-képzés keretein belül) végeztünk a hallgatókkal. Ezeknek az óráknak (például Stilisztika, Stilisztika és retorika, Szöveg- és

stíluselemzés) a keretében lehetőség nyílik arra, hogy egy-egy kiválasztott, nem feltétlenül csak szépirodalmi szöveget előre megbeszélte szempontok alapján elemezzünk, megbeszéljünk. Mivel napjainkban nagy érdeklődést váltanak ki az egyetemisták körében is az internetes szövegek, a hallgatók számára kiadható közös vagy önálló elemzésre is egy-egy, a *Menedzsment Fórumon* szereplőkhöz hasonló szöveg. A tapasztaltak megbeszélése, csoport- vagy kooperatív munka esetén összehasonlítása, összegzése jó lehetőséget biztosíthat annak bemutatására, hogy hogyan lehet komplex, több szempontot figyelembe vevő elemzést készíteni különféle internetes szövegműfajokból. A szemináriumon folyó munkából nem egy alkalommal született már további kutatás, amelyet aztán (a tanárképzés szerkezetének jelenleg is tartó átalakulása miatt egyelőre elsősorban BA szinten) szakdolgozat vagy OTDK-dolgozat keretében bővített, dolgozott ki a szerző.

3. Elméleti keret

A bemutatandó jelenségek elemzésére funkcionális-kognitív keretben kerül sor. Szemantikai szempontból a talált jellemzőkben olyan jelentésszervező elveket keres a vizsgálódás, mint a fogalmi metafora (Lakoff–Johnson 1980; Kövecses 2005), a fogalmi metonímia (Kövecses–Radden 1998; Panther–Thornburg 2003; 2006), illetve a mentális terek (*Mental Spaces*) elméletén alapuló fogalmi integrációs elmélet (*Conceptual Integration*) vagy más néven blendingelmélet (Fauconnier–Turner 1998a; 1998b; 2003; 2009). Utóbbi – a fogalmi integrációs folyamat felépítésének köszönhetően – alkalmas lehet arra, hogy nemcsak szemantikai, hanem pragmatikai jellemzőket is magába sűrítse.

A mentális terek „(...) kis fogalmi egységek, melyeket a gondolkodás és a beszéd során hozunk létre a szituációbeli megértés és cselekvés céljából” (Fauconnier–Turner 1998a: 137, fordítás tőlem).¹ Ez a jellemző különösen fontos lehet a fórumszöveg-bejegyzések esetében, hiszen a műfajból fakad, hogy egyfelől nincs lehetőség arra, hogy hosszasan, részletesen, az írott nyelvre jellemző módon megfogalmazza mondanivalóját a kommunikátor (ebből is következik a már említett „írott-beszélt” jelleg). Másfelől pedig ebben a kommunikációs formában nem vesznek részt azok a nem verbális csatornák, amelyek megkönnyíthetik például a gúny vagy az ironia befogadását. Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy a mentális terek valamely adott forгатókönyv entitásainak és viszonyainak részleges reprezentációi, melyeket a beszélő valamilyen módon megért (Coulson–Oakley 2000: 176–177) – ki kell emelni a „részleges” jelzőt, hiszen ennek következtében is létrejöhetnek olyan szemantikai és pragmatikai jellemzők, amelyek következtében humor vagy az előbb említett ironia és gúny kialakulhatnak. Meg kell továbbá említeni a diszkurzusban iránymutatóként funkcionáló térépítő elemeket (Fauconnier 1985: 16); ezek szófajukat tekintve lehetnek prepozíciókra utaló kifejezések, határozószók, kötőszók is. Hangsúlyozni kell viszont, hogy a mentális terekre nagyfokú rugalmasság és széles körű felhasználhatóság jellemző, kialakulásuk ugyanakkor nem esetleges: a pragmatikai kapcsolók, a szövegben megjelenő nyelvi kifejezések biztosítják a kapcsolatot a különböző terek között (Tolcsvai Nagy 2010: 98).

¹ „Mental spaces are small conceptual packets constructed as we think and talk, for purposes of local understanding and action.”

A fogalmi integráció folyamatának – szakirodalomtól függően – többféle felosztása ismert. Fauconnier–Turner kerethálózatokat, egyoldalú és kétoldalú hálózatokat (Fauconnier–Turner 1998b: 276) különít el, Benczes, illetve Kövecses–Benczes pedig szimplex, tükör-, egyoldalú és kétoldalú hálózatokról ír (Benczes 2006: 54–57; Kövecses–Benczes 2010: 179–187). Ezek az elrendeződések alapvetően a blending során megjelenő mentális terek elrendeződésére utalnak; tény azonban, hogy alapvetően a következő terekkel lehet számolni a folyamat során: bemeneti terek (*input spaces*), fakultatív generikus tér (*generic space*), integrált tér (maga a blend; *blended/integrated space*).

Mivel a fogalmi integráció folyamata nem „fix”, rögzített mentális terekkel dolgozik, mint a metaforák, metonímiák fogalmi tartományai, ICM-jei (idealizált kognitív modelljei), hanem folyamatosan, a diskurzus során dinamikusan alakítható fogalmi egységekkel, amelyek nemcsak szemantikai, hanem fonológiai, grammatikai, pragmatikai jellemzőket is képesek konceptualizálni (vö. Solyom 2012: 288), feltételezhető, hogy „A (...) fogalmi elegyítés (...) modellje ígéretesebbnek mutatkozik az ad hoc metaforák és a megértés mint »on-line« folyamat magyarázatában, mint elődje”, hiszen „Mentális terekről beszél, amelyek dinamikus és időleges képződmények” (Nemesi 2009: 42). Ezek a jellemzők különösen fontosak annak ismeretében, hogy „A szemantikai jelentés a konvenciókon alapul, a beszédhelyzet ismerete nélkül előre jelezhető, igazságfeltételekkel jellemezhető, szabályokkal leírható. A pragmatikai jelentésre ennek ellentettje igaz. Meghatározásához szükségesek nyelven kívüli információk, annak a szűkebb vagy tágabb értelemben vett helyzetnek az ismerete, amelyben a szóban forgó megnyilatkozás elhangzik. A beszélőt és partnerét létrehozásában és dekódolásában nem szabályok, hanem kommunikációs vezérlő elvek irányítják” (Szili 2004: 62). Tény, hogy „(...) sem a szemantika, sem a pragmatika nem képes egyedül, a másikat kizárva boldogulni a megértés problémájának egészével, ezért nem is törekedhet efféle privilegizált pozícióra” (Nemesi 2009: 100), éppen ezért lehet gyümölcsöző, ha az elemzett szövegek szemantikai-pragmatikai jellemzőit olyan, „rövid távú” és flexibilis képződmények segítségével ábrázoljuk, mint amilyenek a fogalmi integráció mentális terei.

4. Esettanulmányok

A következőkben esettanulmányok bemutatására kerül sor a 3. pontban vázolt elméleti keretben.

A korpuszként szolgáló *Menedzsment Fórumról* származó bejegyzésekben található jelentésszervező elvekről, amelyek elemzésére a fogalmi metafora- és metonímiaelmélet keretében, illetve a fogalmi integrációs elmélet keretében kerül sor, elmondható, hogy a legjellemzőbb rájuk az, hogy egyoldalú vagy kétoldalú fogalmi integrációként (Benczes 2006: 56–57; Kövecses–Benczes 2010: 182–184) megjeleníthető nyelvi kifejezéseket tartalmaznak. Ezek a hálózatok tágabban véve a közös szociokulturális előismereteknek, szűkebben véve pedig a beszédhelyzetből fakadó jellemzőknek (a kontextus, a kód, az üzenet stb. közös ismerete) köszönhetően az olvasók és a kommenteket írók számára is általában eléggé gyorsan dekódolhatók, így a megértés ritkán ütközik akadályokba. A megértési folyamatokon túl viszont érdemes kitérni az elemzések során azokra a pragmatikai jellemzőkre is, amelyek – különösen a fórumszöveg-bejegyzésekben – igen gyakran befolyásolják

a közlés tartalmát, magát az üzenetet (pl. irónia, gúny vagy helyreigazítás, rendreutasítás formájában): „Pragmatikai szempontból az irónia alkalmazásával lehetővé válik az implicit értékelés: a megnyilatkozó kétségbe vonja az ironikusan mondottak eredeti kiindulópontjának (értékelési centrumának) megfelelőségét, helyénvalóságát az adott diskurzusban, amelyhez általában leginkább kritikai attitűd kapcsolódik, és egyúttal az általa ajánlott értékelési centrum adekvátabb voltát implikálja” (Tátrai 2008: 311–312). A felajánlott „értékelési centrum” mintegy mérceként való megadása kifejezetten jellemző az internetes fórumokon olvasható bejegyzésekre: a kommentelők implicit és gyakran egészen explicit módon is rendreutasítanak, bírálják, ellentmondanak az előtűk „szólóknak”, sok esetben még az udvariasság maximáját is megsértve: „Az egyes fórumszabályzatokban szereplő elvek és előírások így nem valódi korlátként, inkább csak normákként működnek: ezeken belül viszonylag tág mozgásteret marad a felhasználóknak, akik aktívan, egyéni céljaiknak megfelelően és partnereikkel együttműködve alakítják stílusukat” (Hámori 2012: 230).

Az elemzett hálózatok másik típusát olyan nyelvi kifejezések alkotják, amelyek a megadott elméleti keretben bonyolultabb, többoldalú hálózatoként (Benczes 2006: 57; Kövecses–Benczes 2010: 185–187) megragadható fogalmi integráció segítségével válnak dekódolhatóvá. Ezeknek az esetében is érdemes elemezni a megjelenő szemantikai és pragmatikai jellemzők együttes működését, funkcionálását a szövegben.

A következőkben először néhány egy- és kétoldalú integrációként elemezhető nyelvi szerkezet, ezek után pedig egy többoldalú hálózat bemutatására kerül sor. A szemantikai-pragmatikai jellemzőket az egyes alpontokban egy-egy témához (jellemző módon a bejegyzések, cikkek címeiből adódó témákhoz) kapcsolódóan adom meg, majd a tematikus csoportokon belül kerül sor a jellemzők részletes bemutatására.

4.1. Egy- és kétoldalú hálózatok az elemzett honlap cikkeiben és fórumán

4.1.1. A gazdaság alakulása mint téma

Az első példa az idézett honlap fórumáról, a *Váratlan meglepetés: remekelt a gazdaságunk* című cikkhez² íródott reakcióként, és egy orientációs metaforatípust (Kövecses 2005: 51–52; Kövecses–Benczes 2010: 92) képvisel:

- (1) A magyar lakásépítés 100 éves *mélypont*on volt tavaly. (...) Mit lehet erre mondani? Hajrá magyarok húzzatok bele, érétek el az 1000 éves *mélypont*ot!³

A hozzászólás érdekessége, hogy – az adott kontextusban – többféle metaforatípust is megjelenít: egyrészt beletartozik a már említett orientációs típusba, ennek értelmében a FENT POZITÍV, LENT NEGATÍV jellemző emelkedik ki, ekképp ad hangot negatív véleményének a hozzászólás írója. Másfelől viszont metonimikusan

² 2015. február, forrás: http://mfor.hu/cikkek/Varatlan_meglepetes_elmaradt_a_lassulas.html, letöltés ideje: 2015. május 10.

³ forrás: <http://mfor.hu/forum/topik/77297.html>, letöltés ideje: 2015. május 10., kurziválás tőlem

megjelenik egy SKÁLA IKM⁴ (vö. Kövecses–Benczes 2010: 67) is, amelynek értelmében ez a MÉLYSÉG–MAGASSÁG egyértelműen mérhető lesz a hozzászólás bejegyzőjének szándéka szerint. A mérhetőség, skalaritás ebben az esetben teljesen jogos, hiszen valószínűleg rendelkezésre állnak olyan konkrét (statisztikai) adatok, amelyek az ügyben érvként hozhatóak fel (más kérdés, hogy a bejegyzés szerzője birtokában van-e ezeknek az adatoknak, ez ugyanis nem derül ki a további hozzászólásokból); bizonyosnak tűnik azonban, hogy egy országban a lakásépítések száma mérhető, több- (akár száz-) éves szinten összehasonlítható. Ennek a feltételezett skálának, illetve az előző száz év adatainak vázolásával válik lehetővé a MÉLYPONT-metaphora alkalmazása.

A SKÁLA IKM, majd a felszólítás (*Hajrá, magyarok!*) megjelenésével ugyanakkor érezhetően ironikus hangvételűvé válik: a biztatás a MAGASSÁG elérése helyett a MÉLYPONT elérésére vonatkozik, így fejezi ki egyet nem értését a honlap cikkének tartalmával („Remekelt gazdaságunk”) a komment írója.

4.1.2. A forint erősödésének témája

A következőkben bemutatandó két metafora példa arra, hogy milyen sokfajta, egymástól teljesen különböző mentális asszociációt nyithat meg egy-egy téma. A *Na de miért erősödik a forint?*⁵ című cikkhez íródott fórumbejegyzések között a vonatkozó kifejezések többféle fogalmi metaforához tartozó metaforikus kifejezéseként jelentek meg, a következőképpen:⁶

- (2) Mit akartál mondani? Hogy hamis a megadott *árfolyam*?
- (3) óóó, nincs itt hamis *árfolyam*.. elfogadott ez minden téren
- (4) Mikor csak pár tizedről van szó, akkor mindig *előkerülhet a kalapból* valami szenzációs adat.

A fenti bejegyzésekben látható, hogy a (2)-es és a (3)-as bejegyzésekben a metaforikus kifejezés a PÉNZMOZGÁS VÍZSZINTVÁLTOZÁS, míg a (4)-es bejegyzésben az ADATELEMZÉS BŰVÉSZMUTATVÁNY fogalmi metaforához kapcsolódik. Mindhárom bejegyzésben ismét megjelenik az irónia: az (2)-es és a (3)-as bejegyzés szerzője úgy tesz, mintha nem hinne egy korábbi komment írójának, és – látszólag – hitetlenkedve, kérdésekkel („Mit akartál mondani?”) és tagadással („óóó, nincs itt hamis árfolyam”) fejezi ki véleményét (vagyis: mindkét szerző szerint hamisak a megadott adatok). A PÉNZMOZGÁS VÍZSZINTVÁLTOZÁS metafora igen gyakran kapcsolódik a pénzügyi témához, ez a teljesen begyakorlott metafora tehát feltételezhetően közhely minden fórumozó és cikkolvasó számára.

A (4)-es bejegyzés írója még egy újabb metaforikus kifejezéssel is megtoldja kijelentését: az adott kontextusban előhívja ugyanis az ADATELEMZÉS BŰVÉSZMUTATVÁNY fogalmi metaforát: az „*előkerülhet a kalapból* egy szenzációs adat” kifejezés a varázslat, a cirkusz és a bűvészművészet fogalmi köréhez irányítja az olvasót,

⁴ Az IKM (idealizált kognitív modell), illetve fogalmi keret elnevezéssel kapcsolatban l. Kövecses–Benczes 2010: 51–62). Jelen írásban a jelenség megnevezésére az IKM-et használok.

⁵ 2015. február, forrás: http://mfor.hu/cikkek/Na_de_miert_erosodik_a_forint_.html, letöltés ideje: 2015. május 12.

⁶ forrás: <http://mfor.hu/forum/topik/77193.html>, letöltés ideje: 2015. május 12., kurzívák tőlem

így fejezve ki a szerző egyetértését a korábbi fórumozókkal. Implicit módon jelenik tehát itt meg ismét a HAMISSÁG, így kapcsolva hozzá a bejegyzést az előző hozzászólásokhoz: kulturálisan feltételezhető, hogy az olvasók tisztában vannak a *bűvészműtatvány* forgatókönyvével, és ennek megfelelően azzal is, hogy amit egy ilyen bemutatóban látnak, az nagyon gyakran hamis, pusztán szemfényvesztés.

Az irónia implicit megjelenése kommunikációs szempontból közösségformáló erővel is bírhat: a fórumozók számára ugyanis a bennfentesség, az egy közösséghez tartozás, sőt – mint a 4.1.2.-ben bemutatott példák is bizonyítják – a cinkosság érzését is biztosíthatja. Igaz ugyanakkor az is, hogy – mivel nyilvános, bárki által olvasható internetes felületről van szó – fontos, hogy olyan fogalmi metaforákat használjanak a hozzászólók, amelyek segítségével a fórumot ritkábban olvasó „laikusok” is azonnal dekódolhatják a szerzők állásfoglalását, véleményét az üggyel kapcsolatban.

4.1.3. A házépítés mint téma

Az ikerházépítés témája a *Bealkonyul az ikerházaknak?*⁷ című cikkben, illetve a hozzá kapcsolódó kommentekben jelent meg.

Mint látható, már a cikk címében is két, jól ismert, begyakorlottnak, tehát könnyen felismerhetőnek tekinthető metafora található: az *ikerház* esetében forrástartományként az emberi ikrek esetében megjelenő tulajdonságokkal (hasonlítanak egymáshoz, egyidősek, közel állnak egymáshoz stb.) jellemezhető szerkezeti metafora, míg a *bealkonyul* esetében a SÖTÉTSÉG ROSSZ, illetve az EMBERI ÉLETCIKLUS EGY NAP ontológiai metaforák jelennek meg (az ontológiai metaforára l. pl. Kövecses 2005: 50; Kövecses–Benczes 2010: 91–92), utóbbi fogalmi metafora tehát egyszersmind koherens az *ikerház* kifejezéssel is a tekintetben, hogy mindkettő esetében megjelenik az EMBERI ÉLETCIKLUS a fogalmi metaforában (a *bealkonyul* esetében cél-, az *ikerház* esetében forrástartományként).⁸ A *bealkonyul* a *be* igekezővel, illetve magának az *alkonyodás*nak a szemantikájával befejezettséget, megváltoztathatatlanságot fejez ki, így válik baljóssá a címben leírt jelenség.

Azon túl, hogy a cikk címében két, egymástól ilyen nagymértékben különböző metafora jelenik meg, érdemes megvizsgálni a kapcsolódó bejegyzéseket is. Érdekes, hogy a kapcsolódó – nem nagyszámú – bejegyzések között volt olyan, ahol teljesen más fogalmi metafora jelent meg, de megfigyelhető olyan is, ahol cikkben szereplő ontológiai metaforához (SÖTÉTSÉG–VILÁGOSSÁG) kapcsolódó metaforikus kifejezések jelentek meg. Az alábbiakban e két típusú hozzászólásra következik egy-egy példa.

Az (5)-ös számú hozzászólásban egy teljesen más metafora kapcsolódik a témához:⁹

- (5) Mao egy (INGATLAN)PARADICSOM. Nezzetek meg az osztrak, vagy barmelyik ny-eurpai ország fovarosanak arait.

⁷ 2009. március, forrás: http://www.mfor.hu/cikkek/Bealkonyul_az_ikerhazaknak_.html, letöltés ideje: 2015. május 10.

⁸ Köszönöm lektoromnak, hogy felhívta a figyelmemet a két metaforikus kifejezés koherenciájára.

⁹ forrás: <http://mfor.hu/forum/topik/14909.html>, letöltés ideje: 2015. május 10., a metafora kiskapitális kiemelése tőlem

Az (5)-ös hozzászólás írója egy régi keletkezésű, elterjedt és gyorsan dekódolható, de implicit (csonka) metaforát (PARADICSOM) alkalmaz. A RENDKÍVÜL KEDVEZŐ HELY PARADICSOM (ÉKSz.²: 1058) metafora érdekessége és egyben újszerűsége ugyanakkor abban rejlik, hogy az összetett szó (*ingatlanparadicsom*) előtagját zárójelezi a kommentelő. Úgy tűnik, mintha nem feltétlenül akarná metonimikusan kizárólag az ingatlanpiacra szűkíteni a *paradicsom* jellemzőit; különös jelentőséget kap ez a törekvés a második mondat tartalmának (összehasonlítás már országokkal) ismeretében. Az erős felhívó jelleg (*nézzétek meg*), illetve a „nem-paradicsomi” állapot kiterjesztése „bármelyik” nyugat-európai országra némileg túlzásnak hat, pragmatikai, illetve retorikai szempontból viszont egyértelműen az erős szembeállítást szolgálja.

A fenti fogalmi metaforához képest erősebben, de más funkcióval kapcsolódnak a cikkben megjelenő SÖTÉTSÉG–VILÁGOSSÁG fogalmi metaforához a (6)-os bejegyzésben megjelenő metaforák:¹⁰

- (6) *Az ÉREMnek mindig két oldala van és bizonyára az Ön szemszögéből Önnek igaza van, azonban engedje meg, hogy mi egy másik oldalról világsuk meg ezt a témát: (...)*

A bejegyzés szerzője itt, ha úgy tetszik, dupla metaforikus utalással mutatja be azt, hogy a korábbi megjegyzések által sugallt kép sokkal árnyaltabb, bonyolultabb, mint azt a többi fórumozó gondolta. Ezt a hatást az ÜGY ÉREM (két oldala, két szemlélési lehetősége lehet, és elképzelhető, hogy ezek teljesen különbözőek, így nem szabad „első ránézésre” ítélni az ügygel kapcsolatban), illetve az ÜGY/TÉMA TÁRGY (három dimenzióban látható dolog, és elképzelhető, hogy vannak olyan részei, amelyek sötétségben maradnak, ezért a teljes megtekintéshez meg kell világítani) metaforákkal éri el. Valójában mindkét metaforikus kifejezés a LÁTÁS MEGÉRTÉS fogalmi metafora kifejezéseként fogható fel, ennek a hatókörébe tartozik. Érdekes azonban, hogy ilyen rövid hozzászólásban, mindössze egy mondatnyi különbséggel használja a hozzászólás írója őket: célja ezzel a halmozott használattal feltehetőleg az, hogy igen erősen érzékeltesse a helyzet összetettségét, rejtett tulajdonságait (akár veszélyeit is). Mindezek következtében a meggyőzés ereje, befolyásoló hatása felnagyítható, hiszen mindkét metafora az ember napi tapasztalataira (háromdimenziós létezés, világosság–sötétség ellentéte) támaszkodik, így cáfolhatatlan érvként jelenik meg a bejegyzésben.

4.1.4. Autógyárak versenye

Az ehhez a témához kapcsolódó cikk címe az idézett honlapon a következő volt: *Rámászott a Renault az Opelre*.¹¹ Bár az alcím („Vészesen megközelítette a Renault az Opelt az európai eladási adatok szerint, pedig a rüsselsheimiek is az átlagot meghaladó mértékben nőttek”) magyarázza a főcímet, úgy tűnt, hogy a fórumozók számára meglehetősen erőltetett, felesleges (mint a bejegyzésekből kiderül, első-sorban szexuális) utalásokat tartalmazó mentális tereket nyitott meg a főcím.

¹⁰ forrás: <http://mfor.hu/forum/topik/14909.html>, letöltés ideje: 2015. május 10., kiskapitális és kurzívált kiemelések tőlem

¹¹ 2014. július, forrás: http://www.mfor.hu/cikkek/Ramaszott_a_Renault_az_Opelre.html, letöltés ideje: 2015. május 14.

Az alcímben szereplő *megközelít* ige használata nagy valószínűséggel előhívja a PIACI VERSENY AUTÓVERSENY fogalmi metaforát, főleg akkor, ha figyelembe vesszük a tényt, hogy autómárkák versenyéről van szó. Ezt a gyakori metaforát tehát igen jól lehet alkalmazni az autógyártás témájában: a VERSENY helyezéseinek, győztesének, vesztesének stb. elterjedt, begyakorlott és így könnyen értelmezhető voltára hívja fel a figyelmet az egyik kommentérvet:¹²

- (7) (...) És ha már ilyen címet ad a cikkének, akkor illetet volna növekedés szerinti *rangsort felállítani*. Amiben 1. Renault 2. Opel 3. Ford... Gratulálók!!!

A (7)-es számú szövegrészlet szerzője azon túl, hogy megerősíti a VERSENY IKM-et a *rangsor* metaforikus kifejezés használatával, rosszallásának is hangot ad a cikk címével, illetve tartalmával kapcsolatban: felhívja a figyelmet arra, hogy nemcsak a cikk címét érzi inadekvátnak, hanem tartalmi hibát is talált a cikk tartalmában. A *Gratulálók!!!* szó megjelenése és a mondatzáró három felkiáltójel pedig ismét ironikusan mutat rá a cikk írójának a kommentelő szerint nem megfelelő tartalmú és stílusú közlésére.

A (7)-es számú szövegrészlet kezdetén pedig ugyanez a szerző a következő, inkább a gúny kategóriájába tartozó retorikai kérdést intézi a cikk szerzőjéhez:¹³

- (8) Tisztelt (...) cikkíró! Tudja *hog* *ki mászott kire*, mielőtt ön megszületett?

A (8)-as számú bejegyzésben ismét megjelenik a *rámászik* metaforikus kifejezés, ám poliszémiájának köszönhetően a komment szerzője más jelentésben használja, mint a cikk szerzője. Míg ugyanis utóbbi a VERSENY IKM-hez kapcsolódóan alkalmazta (autógyárak versenyeznek, egy versenyben szorosan megközelítheti egyik versenyző a másikat, azaz szleng kifejezéssel élve *rámászhat*), addig a kommentelő a VERSENYBELI KÖZELEDÉS SZEXUÁLIS KÖZELEDÉS metaforát hívja elő: ezt egyértelműen megerősíti a szövegkörnyezet (élőlényekre utal a *ki* névmás használata, illetve a „mielőtt ön megszületett” következmény megjelölése is ezt a metaforát juttatja az olvasó eszébe). A *rámászik* ige más jelentésben történő használata, a másik jelentésre való implicit utalás két funkciót is betölthet az idézett szövegkörnyezetben: egyfelől ironikus és/vagy humoros megközelítést tesz lehetővé, másfelől bírálja a cikknek a komment szerzője szerint nem megfelelő szóhasználatát, így mutatva rá arra, hogy a hozzászóló szerint a cikk írója megszegi a mód maximáját (vö. Grice 1975: 46).

A *rámászik* igének második jelentésben történő alkalmazására aztán egy másik kommentelő is reagált, a következő humoros – és a cikk eredeti témájához már egyáltalán nem kapcsolódó – bejegyzésében:¹⁴

- (9) És most megyek, és *rámászikok* a nőmre!

¹² forrás: <http://mfor.hu/forum/topik/72807.html>, letöltés ideje: 2015. május 14., kurzivált kiemelés tőlem

¹³ forrás: <http://mfor.hu/forum/topik/72807.html>, letöltés ideje: 2015. május 14., kurzivált kiemelés tőlem

¹⁴ forrás: <http://mfor.hu/forum/topik/72807.html>, letöltés ideje: 2015. május 14., kurzivált kiemelés tőlem

A (7)–(9)-es bejegyzésekben megjelenő metaforikus kifejezések pontosan rámutattak arra, hogy milyen érzékenyen reagálnak a felhasználók (olvasók) egy „kommentelhető”, hozzászólásokat megengedő szakmai honlap esetében az inadekvát nyelvhasználatra. Külön érdekessége az idézett hozzászólásoknak, hogy nem is a cikk tartalmával, hanem nyelvi, stilisztikai megszerkesztettségével kapcsolatban éltek a hozzászólási lehetőséggel az olvasók, pontosan rámutatva a cikk címében megjelenő stílusterésre.

4.2. Egy többoldalú hálózat részletes bemutatása: *digitális kőkorszak*¹⁵

2014 októberében jelent meg az elemzett honlapon a *Jöhet a digitális kőkorszak* című cikk.¹⁶ A cikk címét nagymértékben magyarázza az alcím, amely az adott időszakban aktuális közéleti eseményre utal: „Számos internetes szolgáltatásról lemondhat az átlagos jövedelmű magyar felhasználó, ha a kormány felső korlát nélkül vezeti be az internetadót”.

Szemantikai, pragmatikai, valamint kommunikációs szempontból érdemesnek tűnik ezt a cikket, illetve a hozzá kapcsolódó bejegyzéseket részletesen elemezni. Első olvasásra is feltűnik ugyanis, hogy nemcsak magában a címben, az alcímben, továbbá magában a cikk szövegében, hanem a kapcsolódó fórumszöveg-bejegyzésekben megjelenő fogalmi metaforák, metonímiák, valamint összetettebb jelentésszervező elvek igen koherens egészet alkotnak, és a hapaxszerű szóhasználattal és a hozzá kapcsolódó asszociációk, mentális terek megnyitásával segítenek az ábrázolt helyzetnek nemcsak a megértésében, hanem egyben értékelést is adnak, véleményt is formálnak a kapcsolódó tartalomról.

A fentiek értelmében, valamint annak érdekében, hogy a *digitális kőkorszak* fogalomhoz kapcsolódó jellemzők elemzése a fogalmi integrációs elmélet keretében lehetővé váljon, először egy elméleti kiegészítésre, utána pedig a honlap cikkében és a hozzá kapcsolódó kommentekben megjelenő vonatkozó kifejezések részletes elemzésére kerül sor. E jellemzők együttes felhasználásával lehetővé válhat a szemantikai-pragmatikai jellemzők részletes feltárása, illetve a címadó kifejezés grafikus ábrázolása is.

4.2.1. *Sűrités (compression) a fogalmi integrációban*

A Fauconnier–Turner szerzőpáros egy 2009-es előadásában¹⁷ bevezeti a sűrités (*compression*) fogalmát. Meghatározásukban ennek a kölcsönzési folyamatnak a lényege a következő (Fauconnier–Turner 2009):¹⁸ „Ha egy bemenet tömör integrációval rendelkezik, egy másik viszont nem, akkor a tömör integráció kivetítése a

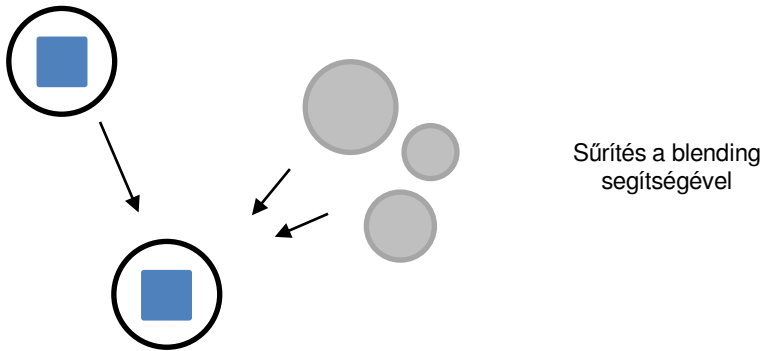
¹⁵ A kifejezésről el kell mondani, hogy nem az mfor.hu-n jelent meg elsőként: a Google találatai szerint (2015. augusztus 22.) már 2007-ben is feltűnt az interneten: <http://infovilag.hu/hir-7557-oldal-info-az-első-magyar-digg.html>. Köszönöm lektoromnak, hogy felhívta a figyelmemet a kifejezés korábbi megjelenéseire.

¹⁶ forrás: http://www.mfor.hu/cikkek/Jon_a_digitalis_kokorszak.html, letöltés ideje: 2015. május 11.; a kiemelések itt és az idézett kommentekben tőlem származnak

¹⁷ forrás: <http://case.edu/artsci/cogs/LSA-8jul09-1.pdf>, letöltve: 2014. február 03.

¹⁸ „When one input has an existing tight integration but the other one does not, the tight integration can be projected to the blend with the effect that the other input is compressed as it is projected to the blend”

blendbe elősegítheti a másik bemenet összesűrítését a blendbe történő kivetítés során.” A folyamatot Fauconnier–Turner a következő sematikus ábra segítségével szemlélteti:

1. ábra.

A sűrités (compression) ábrázolása Fauconnier–Turnernél (2009)

A fentiekből következik, hogy a sűrités, tömörítés folyamata jó lehetőséget biztosíthat a többféle, például fonológiai jellemzőket (pl. szójáték, rím, vö. Benczes 2014; Sólyom 2014: 71–74), szemantikai (metaforikus, metonimikus) kiterjesztést, valamint különféle pragmatikai jellemzőket tartalmazó jelentésviszonyok szerkezetének ábrázolására. Az ábrázolást elősegítendő, célszerűnek látszik röviden áttekinteni a vizsgált cikkben, illetve a kapcsolódó hozzászólásban megjelenő legfontosabb szemantikai-pragmatikai jellemzőket.

4.2.2. Az *integrációban részt vevő terek*: a DIGITÁLIS VILÁG részei

Az elemzett szövegrészekben elsősorban fogalmi metaforák, illetve kapcsolódó metaforikus kifejezések figyelhetők meg.¹⁹ Ezeket – a fogalmi integráció keretében történő grafikus ábrázolás érdekében – szemantikai szempontból két nagy csoportra célszerű osztani: a DIGITÁLIS VILÁG IKM-hez, valamint a NEM DIGITÁLIS VILÁG IKM-hez kapcsolódó metaforikus kifejezésekre.

Kezdjük a DIGITÁLIS VILÁG-hoz szorosabban vagy lazábban tartozókkal! Rögtön a cikk elején esik szó a „*hardcore*” *facebookozóról*:

- (10) Egy „*hardcore*” *facebookozó* akár egy ezressel is megdobjhatja a havi internetszámlát (...)

Mint az a (10)-es számú bejegyzés kurzív kiemeléséből látható, a cikk szerzője a 'kemény' (vagyis a közösségi oldalt intenzíven használó) felhasználó jelzőjeként a *hardcore* szót használja. A jelző korábbi (például zenére, filmre) vonatkozó jelentése napjainkban más jelenségekre is áttevődött: internetes keresésben rákeresve a szóra, *hardcore*, illetve *hárdkór* (sic!) formában is sok találatot kapunk a magyar nyelvű oldalakon; ebből egyfelől a szó népszerűsége, „trendisége” látható. Másfelől viszont irónia és humor is kötődik a szóhoz, ezt erősítheti meg a magyar helyesírás

¹⁹ A kiskapitális és a kurzívált kiemelések tőlem származnak.

használata is, amely gyakran előfordul.²⁰ Az elemzett cikk szövegében olvasható kontextusban tehát keményen, sokat facebookozó felhasználóról van szó, aki mint internethasználó, igen erősen érintett egy esetleges adó bevezetésében.

Szintén az elemzett cikkben jelenik meg az *internetes turizmus* kifejezés:

(11) Egy haszna mégis lenne, méghozzá az *internetes turizmus* beindulása.

Bár a (11)-es bejegyzésben megjelenő kurzivált szókapcsolat nem szóösszetétel, hanem jelzős szerkezet, meg kell említeni, hogy Minya Károly 2011-es könyvében a *turizmus* utótagú szavakkal kapcsolatban megjegyzi (Minya 2011: 95–96): „Az analógiás változásra jó példa a *-turizmus* utótagú összetételek szaporodása. Az egyik »legrégebb« példája a *benzinturizmus* volt, napjainkban pedig *hitelturizmus*ról, *katasztrófaturizmus*ról, sőt *jogosítványturizmus*ról is olvashatunk. Ebben az esetben az összetételi utótag divatszó, s a kifejezések generálójának pedig az analógia tekinthető. Íme további példák: *konferenciaturizmus*, *kutatóturizmus*, *ökoturizmus*, *shoppingturizmus*, *szalámiturizmus*, *termálturizmus*, *bevásárlóturizmus*, *borturizmus*, *kalandturizmus*.”

A (11)-es bejegyzésben szereplő metaforikus kifejezés tehát a globalizációhoz, az internet fontosságához kapcsolódik: ha kell, az „internetszűkében” lévő felhasználók még külföldre is hajlandóak ellátogatni az olcsó(bb) internethasználat érdekében. A vizsgált kifejezés ilyen módon szintén a DIGITÁLIS VILÁG fogalmköréhez kapcsolódik.

4.2.3. Az integrációban részt vevő terek: a NEM DIGITÁLIS VILÁG részei

Az elemzett szövegekben három olyan metaforikus kifejezés is megjelent, amelyek szemantikai szempontból a 4.2.2.-ben említettekkel szembeállíthatók; előbbieket ugyanis a NEM DIGITÁLIS VILÁG fogalmához kapcsolódnak. Az alábbiakban ezek bemutatása következik.

A (12)-es bejegyzés a honlapon szereplő cikkből származó tagmondat:

(12) Beindulhat a *netes munkahelyi cenzúra* (...),

Látható, hogy a cikk írója egy, az olvasók által feltehetően jól ismert jelenség, a CENZÚRA implicit metaforáját hívja elő; új viszont az, hogy ez a régi keletű és így begyakorlottnak mondható metafora új környezetben, az internetes világban jelenítődik meg. Maga a metafora tehát a NEM DIGITÁLIS VILÁG részeként állítódik szembe saját jelzőjével (*netes*). Ez az oximoron és az a jelenség, hogy a digitális világban és a munkahelyen is működik a cenzúra, feltehetően a szerző iróniáját fejezi ki, valamint figyelemfelhívó jelleggel is működhet az adott kontextusban.

Ezt a hangulatot folytatja a cikkben nem sokkal később következő metafora is:

(13) Az internetadó természetesen *megásná* a hazai *fájlcsere*lítés sírját is (...),

A *fájlcsere*lítés sírja metaforikus kifejezés egy szintén jól begyakorlott, régi metaforát, szófordulatot idéz fel: valamilyen üggyel, helyzettel kapcsolatban használva a SIR AZ ÜGY, HELYZET VÉGE értelemben jelenik meg. A (13)-as idézetben

²⁰ L. például a következőket: *Hárdkór pecsa!* (<https://goo.gl/s63t6x>), *Igazi hárdkór arc vagy* :F (<http://goo.gl/xE0IVL>), Dragomán György: *Oldszkúl hárdkór házasság* (<http://goo.gl/73KTol>), letöltés ideje: 2015. július 10.

a szerző a jelenség folyamatosságára hívja fel a figyelmet azzal, hogy a NEM DIGITÁLIS VILÁG fogalmához és a SÍR fogalmához tartozó másik metaforikus kifejezést (*megás*) is előhív.

Végül a cikkhez kapcsolódó hozzászólásban megjelenik egy harmadik, a NEM DIGITÁLIS VILÁG csoporthoz sorolható metafora is:

- (14) Valóban ez kb visszavetné a *kőkorszak*ba az egész közönséget és megakadályozná, hogy a *kalózkodás* helyett itt is elterjedjen a fizetőes legális szolgáltatások mint pld (...)

A (14)-es bejegyzésben egyrészt megjelenik egy igen elterjedt metaforikus kifejezés (*kalózkodás*), amely a JOGELLENES DIGITÁLIS TEVÉKENYSÉG TENGERI KALÓZKODÁS fogalmi metaforához kapcsolódik, másrészt a kommentelő a cikk címében megjelenő *kőkorszakra* is hivatkozik. Utóbbi azért is fontos, mert (a *visszavet* ige használatával együtt) segít kiépíteni azt a kapcsolatot, amelynek segítségével a két VILÁGhoz tartozó mentális terek összekapcsolódhatnak az integráció során.

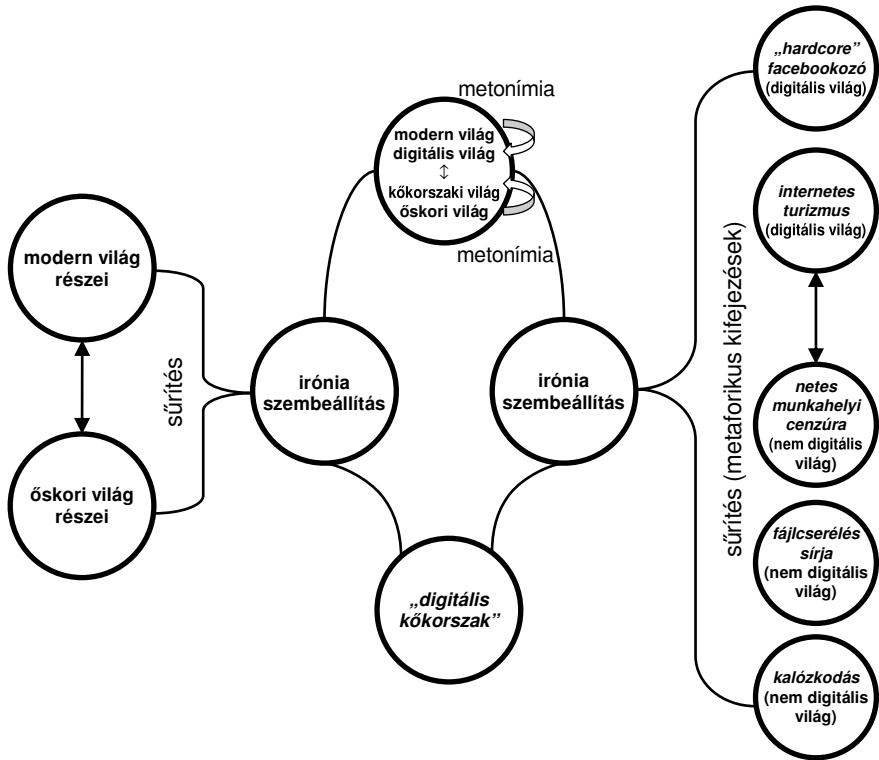
4.2.4. A digitális kőkorszak kifejezés mint fogalmi integráció

Mint azt az előzőekben elemzett kifejezésekben láthattuk, egymással ellentétes világokat képviselő fogalmakhoz kapcsolódó, főként metaforikus kifejezések jelentek meg az idézett cikkben és a hozzá kapcsolódó kommentben. Ezek a metaforikus kifejezések ellentétbe állítják egymással a DIGITÁLIS és a NEM DIGITÁLIS VILÁGOT, ugyanakkor – mivel végső soron a VILÁGKÉP fölérendelt IKM-hez tartoznak – a Fauconnier–Turner-féle sűrítés értelmében lehetőséget adnak arra, hogy együttesen vetítődjenek ki a blending során a generikus, majd az integrált térbe. E jellemzők, világok szembeállítására ugyanakkor erősen ironikus, ezért az integráció fogalmi tereinek ábrázolásakor ez a jellemző is igen fontos lesz.

A blending folyamata során másik bemeneti terekként jelennek meg mindazok a jellemzők, amit a nyelvhasználók a MODERN VILÁGRól és az ŐSKORI VILÁGRól tudhatnak általában. E két világ szembeállítására is iróniát hordoz a cikk írójának szándéka szerint. Ezekből a fogalmakból aztán metonimikusan (rész-egész összefüggések alapján) kivetítődnek olyan részek a generikus térbe, mint a *digitális világ* és a *kőkorszaki világ* – ezekről is konkrét ismeretekkel, előbbiről személyes tapasztalattal is rendelkezhetnek az olvasók.

A két világ, illetve a fentiekben részletezett metaforikus kifejezések szembeállításából létrejövő ironikus összehasonlítás eredményeképpen jön létre az integrált térben maga a *digitális kőkorszak* kifejezés, amely így a cikkben részletezett intézkedéstervezetnek nagyon erős kritikájaként jelenik meg a cikk címében.

A fent leírtak grafikus ábrázolása a következő oldali 2. ábrán látható. A többoldalú blend egyik bemeneti teréhez (bal oldalon) az ŐSKORI VILÁGRól és a MODERN VILÁGRól szóló ismereteink szolgálnak elsődleges bemenetekként. Ezeknek az IKM-eknek a tartalma egyrészt szemantikailag is szemben áll egymással, másrészt az idézett cikkben és a kommentekben irónia is járul mindkét keret megjelenéséhez, említéséhez.

2. ábra.

A „digitális kőkorszak” kifejezés ábrázolása blendként

A blend másik bemenetében (jobb oldal) az említett sűrítésnek köszönhetően megjelennek mindazok a metaforikus kifejezések, amelyek a DIGITÁLIS VILÁG és a NEM DIGITÁLIS VILÁG IKM-ekhez kapcsolódnak. Ezek is szembeállítódnak egymással, és a már említett ironia itt is fontos szerepet játszik.

A blend fent látható, fakultatív generikus térben metonimikus leképezésekkel szűkítve (a digitális világ a modern világ részeként, a kőkorszak pedig az őskor részeként jelenik meg) összegződnek és állítódnak szembe az ellentétes fogalmi keretekhez kapcsolódó ismeretek, tapasztalatok.

Összességében ezeknek a leképezéseknek köszönhetően alakul ki a lent látható integrált térben a *digitális kőkorszak* kifejezés.

5. Összefoglalás

Jelen tanulmány egy szakmai honlap, a *Menedzsment Fórum* (<http://mfor.hu>) felületén megjelenő néhány cikk, a cikkek címei, tartalma, illetve a hozzájuk kapcsolódó fórumszöveg-bejegyzések nyelvhasználatát vizsgálta, különös tekintettel a megérzési folyamatokat, a jelentéskonstruálást szervező szemantikai-pragmatikai elvekre.

A tanulmány előzetes céljainak és feltevésének megfelelően, konkrét példák bemutatásával és elemzésével igazolhatóvá vált, hogy a szaknyelvi nyelvhasználatban – például a gazdasággal, gyártással, iparral, adórendszerrel kapcsolatos kérdésekben – megjelenő jelentésszervező elvek (a fogalmi metafora és metonímia, illetve a fogalmi integráció) fontos szerepet töltenek be, és segíthetik a megértési, befogadási folyamatokat. A fogalmi integráció alkalmazása az elemzések során azért is eredményes, mert segítségével a bonyolultabb, több mentális teret megnyitó folyamatok szemantikai-pragmatikai jellemzői is feltárhatóvá és grafikus módon ábrázolhatóvá válhatnak; erre mutatott be a tanulmány példát egy hapaxszerű kifejezés („*digitális kőkorszak*”) elemzésével.

Köszönetnyilvánítás

Köszönöm lektoraim hasznos javaslatait, észrevételeit, amelyekkel segítették a tanulmány végleges formába öntését.

Hivatkozások

- Benczes, Réka 2006. *Creative Compounding in English. The Semantics of Metaphorical and Metonymical Noun-Noun Combinations*. (Human Cognitive Processing 19). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Benczes Réka 2014. Ami rímel, az stimmel. Az alliteráció és a rím szerepe a neologizmusokban. In Ladányi Mária – Vladár Zsuzsa – Hrenek Éva (szerk.) *Nyelv, társadalom, kultúra: interkulturális és multikulturális perspektívák I–II.: A XXIII. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus (ELTE BTK Budapest, 2013. március 26–28.) előadásaiból készült tanulmánykötet*. Budapest: MANYE, Tinta Könyvkiadó. 109–114.
- Bódi Zoltán 1998. Internetes kommunikáció – beszédkommunikáció. In Gósy Mária (szerk.) *Beszédkutatás '98. Beszéd, spontán beszéd, beszédkommunikáció*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet. 178–188.
- Coulson, Seana – Todd Oakley 2000. Blending basics. *Cognitive Linguistics* 11/3–4:175–196.
- Dér Csilla Ilona 2004. Az internetes fórumok résztvevőinek nyelvhasználatáról. In Bartha Magdolna (szerk.) *Nyelv – társadalom – nyelvhasználat. A XIII. MANYE Kongresszus Szociolingvisztika Szekciójának válogatott közleményei*. Székesfehérvár: Kodolányi János Főiskola. 33–44.
- Domonkosi Ágnes 1999. Tegeződő világháló? Nyelvi udvariasság az interneten. *Magyar Tudomány* 44/8:1010–1011.
- [ÉKSz.²] Pusztai Ferenc (szerk.) 2003. *Magyar értelmező kéziszótár*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Fauconnier, Gilles 1985. *Mental Spaces. Aspects of Meaning Construction in Natural Language*. 1994. kiad. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fauconnier, Gilles – Mark Turner 1998a. Conceptual integration networks. *Cognitive Science* 22/2:133–187.
- Fauconnier, Gilles – Mark Turner 1998b. Principles of conceptual integration. In Jean-Pierre Koenig (szerk.) *Discourse and Cognition: Bridging the Gap*. Stanford: CSLI Publications. 269–283.

- Fauconnier, Gilles – Mark Turner 2003. *The Way We Think. Conceptual Blending And The Mind's Hidden Complexities*. New York: Basic Books.
- Fauconnier, Gilles – Mark Turner 2009. Mental Spaces and Conceptual Blending. Előadás. Linguistic Structure and Language Ecologies. 2009. július 8. University of California, Berkeley. <http://case.edu/artsci/cogs/LSA-8jul09-1.pdf> (2014. 2. 3.).
- Grice, H. Paul 1975. Logic and conversation. In Peter Cole – Jerry L. Morgan (szerk.) *Syntax and Semantics Vol. 3. Speech Acts*. New York: Academic Press. 41–58.
- Hámori Ágnes 2012. „Tudunk mi normális hangnemben is társalogni”. In Tátrai Szilárd – Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.) *A stílus szociokulturális tényezői. Kognitív stilisztikai tanulmányok*. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem. 223–261.
- Kövecses Zoltán 2005. *A metafora. Gyakorlati bevezetés a kognitív metafora-elméletbe*. Budapest: Typotex Kiadó.
- Kövecses Zoltán – Benczes Réka 2010. *Kognitív nyelvészet*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Kövecses, Zoltán – Günter Radden 1998. Metonymy: Developing a cognitive linguistic view. *Cognitive Linguistics* 9/1:37–77.
- Lakoff, George – Mark Johnson 1980. *Metaphors We Live By*. Chicago, London: University of Chicago Press.
- Minya Károly 2011. *Változó szókincsünk. A neologizmusok több szempontú vizsgálata*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Nemesi Attila László 2009. *Az alakzatok kérdése a pragmatikában*. Budapest: Loisir Könyvkiadó.
- Panther, Klaus-Uwe – Linda L. Thornburg 2003. On the nature of conceptual metonymy. In Klaus-Uwe Panther – Linda L. Thornburg (szerk.) *Metonymy and Pragmatic Inferencing*. (Pragmatics & Beyond New Series 113). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. 1–20.
- Panther, Klaus-Uwe – Linda L. Thornburg 2006. Metonymy and the way we speak. In Réka Benczes – Szilvia Csábi (szerk.) *The Metaphors of Sixty: Papers Presented on the Occasion of the 60th Birthday of Zoltan Kövecses*. Budapest: Eötvös Loránd University, School of English and American Studies. 183–195.
- Sólyom Réka 2012. Fórumszövegek vizsgálata: neologizmusok elemzése a szemantikai felépítés és a stílus szociokulturális rétegzettségének vonatkozásában. In Tátrai Szilárd – Tolcsvai Nagy Gábor (szerk.) *A stílus szociokulturális tényezői. Kognitív stilisztikai tanulmányok*. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem. 263–299.
- Sólyom Réka 2014. *A mai magyar neologizmusok szemantikája*. (Nyelvtudományi Értekezések 165). Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Szili Katalin 2004. Szemantika – pragmatika, szemantikai jelentés – pragmatikai jelentés. In Szili Katalin *Tetté vált szavak. A beszédaktusok elmélete és gyakorlata*. (Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához XXXVI). Budapest: Tinta Könyvkiadó. 39–64.

- Tátrai Szilárd 2008. Irónia. In Szathmári István (szerk.) *Alakzatlexikon. A retorikai és stilisztikai alakzatok kézikönyve. (A magyar nyelv kézikönyvei 15)*. Budapest: Tinta Könyvkiadó. 311–320.
- Temmerman, Rita 2002. Metaphorical models and the translator's approach to scientific texts. *Linguistica Antverpiensia* 1:211–226.
- Temmerman, Rita 2007. Les métaphores dans les sciences de la vie et le situé socioculturel. *Cahiers du Rifaal* 26:72–83.
- Tolcsvai Nagy Gábor 2010. *A kognitív szemantika*. Nyitra: Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-európai Tanulmányok Kara.

A szerzőről

Sólyom Réka a Károli Gáspár Református Egyetem BTK Magyar Nyelvtudományi Tanszékének egyetemi adjunktusa. Kutatásaiban, publikációiban elsősorban a nyelvi változási folyamatokkal, neologizmusok gyűjtésével és elemzésével, kognitív szemantikai vizsgálatokkal, stilisztikával, retorikával és kommunikációval foglalkozik. *Elérhetősége:* solyomreka@hotmail.com, solyom.reka@kre.hu